

Němci obyčejně umí pouze svoje nářečí Spisovnou němčinu mohou studovat na základě italštiny tři roky na základní škole V Pladnu vysoký počet turistů z Německa a Rakouska velmi účinně podporuje znalost celonárodního jazyka

Nelze říci, že mezi Furlany je všeobecně rozšířená a přijatá jedna spisovná forma Hlavně v beletrii jsou autoři pevně připoutaní k vlastnímu nářečí. Spíše ve sdělovacích prostředcích se používá komé, pro něž ale není ještě stanovený pravopis — máme zatím tři jeho rozšířenější podoby

Co se týče Romů, ti vůbec svým jazykem nepíšou

2.3 Jediná menšina, která má k dispozici bohaté možnosti vzdělání ve svém jazyce, jsou Slovinci Mohou dokonce vystudovat filozofickou fakultu v Terstu, kde pro předměty, které se týkají slovinštiny a slovinské kultury, výuka probíhá v jejich jazyce Můžeme říci, že mají i malou akademii Slovinský raziskovalni inštitut (Slovinský výzkumný ústav)

Tato situace však platí pouze pro Goriško a je stanovená mírovou dohodou mezi Itálií a Jugoslávií Tato dohoda, kterou současná italská vláda zpochybňuje, určuje i to, ve kterých obcích a jakého druhu školy mají být Právě proto je nelze přemístit — takže v nových předměstích chybějí — a nelze zřizovat vzdělávací instituce moderního typu — na příklad inženýrské gymnázium

V jiných slovinských oblastech dlouho nebylo možné organizovat nic podobného Rodiny, jejichž děti chodily do slovinských škol až do Gorice, navštěvovala vojenská policie Už skoro deset let je ale v provozu v Benečije soukromá školka a základní škola, výsledky jejíž činnosti jsme ještě nemohli ocenit

Furlani nemají vlastní školství Univerzita v Udinu řídí některé projekty na zřízení veřejných školek, o kterých se dá zatím poznamenat, že jsou úspěšné a podněcují umělce k výrobě děl určených dětem Mimo Furlansko lze studovat furlanštinu na univerzitě v Terstu a Padově V Udinu se tato možnost omezuje na přednášky na fakultě cizích jazyků

2.4 Také pokud jde o počet a druhy sdělovacích prostředků má se slovinská obec nejlépe ze všech menšin Jediná má místní denní tisk — *Pri-morski dnevnik* — a veřejnoprávní rozhlas Na celém území se přijímá televizní a rozhlasové vysílání východního souseda Poslední dobu působí v Gorici kulturní spolek Kinoatelje, který organizuje celonárodně nejdůležitější přehlídku slovinského filmu a vyrábí filmy Vydávají se různé časopisy — mezi nimi *Novi Matajur* a *Dom*, psané 'spisovnou nadižštinou'

V Udinu sídlí rozhlasová družstevní stanice *Onde furlane* (Furlanská vlna), která pokrývá svým vysíláním velkou část furlanské nížiny Je velmi důležitým pojítkem pro místní kulturní život Jeho pracovníci spolupracují s měsíčníkem *La Patrie dal Frièl* (Furlanský patriarchat — středověký název

kraje) a s uměleckým časopisem *Usmis* (Věštění) Nejrozšířenější jsou ale časopisy spolku *Societât filologjiche furlane* (Furlanský filologický spolek) — *Sot la nape* (U krbu) a *Ce fâstu?* (Co děláš?) *Ce fâstu?* — psaný italsky — publikuje i články známých lingvistů o furlanštině

3.1 Rozebereme teď otázku prestiže v jazykové situaci Furlanska Podívejme se třeba, kterými jazyky se mluví v neformálních rozhovorech mezi rodilými mluvčími jiných jazyků K tomuto účelu bude užitečné uvést následující pořadí 1 italština, 2 benátská nářečí, 3 nářečí furlanštiny, 4 německá a slovinská nářečí V dané situaci se bude používat mateřština účastníka, která se nachází ve vyšším postavení v uvedeném řebříčku Němec se Slovincem budou mluvit buď furlansky anebo italsky, podle svého věku a společenského postavení Mezi příslušníky mladé generace není příliš rozšířená, mimo okruh rodilých mluvčích, znalost místních nářečí a jazyků, takže se čím dále tím více se členy jiných jazykových komunit mluví italsky

Uvedené pořadí se uplatňuje i ve smíšených manželstvích (častý jev ve Furlansku) s upozorněním, že role italštiny — s ohledem na budoucnost dětí — je v tomto případě ještě větší

3.2 Dějiny našeho století, kdy se odehrály čtyři změny státních hranic, dvě války, jedno zemětřesení, obrovské vystěhovalectví — přes 50 % obyvatelstva — a průmyslový rozvoj oblasti, zřejmě značně ovlivnily i rozložení etnografických skupin

Nejnápadnějším jevem byl růst italské obce Byl to výsledek přistěhovalectví z jiných krajů Italské republiky, vyvolaný především potřebami státní správy, včetně armády, a vznikem průmyslových oblastí Nezanedbatelnou spoluúčast na tomto procesu měla i asimilace, spíše samovolná, ale v pohraničí i plánovaná Zvláště nešťastnou zkušeností bylo usídlení italských utečenců z Istriie — případ podobný jako u sudetských Němců — na území obydlené Slovinci

Právě Slovinci jsou ale jediná menšina, která rozšířila svoje území, a to přestěhováním do sousedících nových průmyslových oblastí Vylidňování starodávných sídel určitě neprospělo zachování tradiční kultury Ale z druhé strany způsobilo velký růst etnického sebevědomí — dokonce jsou zaznamenány případy dětí vystěhovalců, které rodiče naučili jenom italštinu či furlanštinu, a které později vystudovaly spisovnou slovinštinu

Pro Furlany snad ještě nedozrály procesy, které začaly už v minulém století Mluví se o národotvorbě, protože můžeme říci, že teprve po druhé světové válce většina obyvatelstva dospěla k závěru, že mluví samostatným jazykem a ne italským nářečím Od té doby vlastně podpora uplatňování furlanštiny jako úředního jazyka, zřízení místního školství či nabytí nezávislosti na Římu kolísá Zatím je vliv italštiny na tento jazyk velmi silný — především ve slovní zásobě — ale pouze ve městech ho vytlačuje Větší potíže,